

HVA' LAV ER DE?

Små børns indtryk og udtryk når de ser teater
2017 – 2018

Partnerskabspuljen ved Slots- og Kulturstyrelsen

Partnere:

Klynge NBB ved Lisbeth Vestergaard- Ryhl

Filiorum

Det Lille Teater & Marionet Teatret

Det Lille Teater

Marionet Teatret

FILIORUM
- tid til leder

Virksomhedsoplysninger

Det Lille Teater

Lavendelstræde 5-7
1462 København K
CVR: 48167713

Filiorum

Høyrups Allé 14
2900 Hellerup
CVR: 35301844

Klynge NBB

Udbygade 1
2200 København N
CVR.: 64942212

Foto credit: "Hva`laver de?"

De anvendte fotos i evalueringen benyttes efter aftale partnerne imellem og efter tilladelse fra forældre i institutionerne.

Evaluering af Hva' laver de? Små børns indtryk og udtryk når de ser teater

Projektets overordnede målsætning

Projektet skal give børnene unikke teateroplevelser af høj kvalitet og på et niveau, som er tilpasset deres alder. Det skal give dem indblik i teatret som udtryksform og dermed understøtte deres forståelse af teateroplevelsen. Det skal være med til at styrke arbejdet med de æstetiske læreprocesser i institutionernes dagligdag og udvikle partnerskabet som samarbejdsform og som redskab i både teatrenes og daginstitutionernes arbejde.

Projektets succeskriterier

Resultatmål

Projektets overordnede mål handler om fordybelse. Vi er gået i dybden med metoder til æstetisk læring, der udvider samarbejdet mellem dagtilbud og kulturinstitutioner. Vi har etableret partnerskaber med fokus på udvikling af kompetencer og vidensdeling. Projektets mål for konkrete resultater er tredelt:

For børn: at blive introduceret for teater som en helhedsoplevelse og opnå en fortrolighed i mødet med teatret samt selv at arbejde kreativt med kunstneriske udtryk.
For pædagoger: at styrke kompetencer til at arbejde med drama som et metodisk greb for læring. Drama forstået som fysiske og sproglige aktiviteter, der understøtter børnenes oplevelse af en teaterforestilling. Målet har været at ruste pædagogerne til at kvalificere børns møde med professionel scenekunst.
For teatrene: Det er nyt, at teatrene beskæftiger sig med læringsforløb til små børn, og målet har været at få en praksisnær viden om pædagogers og børns hverdag, for

derigennem at kunne udvikle optimal formidling til institutionerne og understøtte deres arbejde med æstetiske læringsprocesser.

Aktivitetsmål

- Institutionernes pædagoger udarbejder læreplaner for kunst- og kulturformidling, som evalueres midtvejs og efter projektets afslutning
- Udarbejdelse af børnenes læringsforløb og pædagogernes workshopformater
- Gennemførelse af intensive forløb over 16 måneder med 6 børnegrupper
- Kompetenceudvikling for pædagogisk personale såvel som teatrene – med et stærkt fokus på udvikling af partnerskabet
- Midtvejs- og slutevaluering af det samlede projekt
- Formidling af viden og metode til netværk inden for pædagogik og scenekunst

Effektmål

Børn, som har gennemført forløbet, har opnået fortrolighed med teater som udtryk og naturlighed i forhold til deres egen kreative udfoldelse.

Projektets langsigtede mål for pædagogerne er at implementere æstetiske læreprocesser i det daglige arbejde, så det er en naturlig kompetence i mødet med scenekunst. Teatrene vil efter forløbet skabe bedre formidling og tilbud målrettet dagtilbuddene; tilbud der understøtter børnenes kreative udvikling, og som er umiddelbart tilgængelige og brugbare for pædagogerne.

Projektoplysninger:

a. Målgruppe – herunder køn, alder, uddannelsesbaggrund

Børnehavepædagoger / 9 kvinder og 4 mænd / aldersmæssigt spænd hos deltagere: 30 – 55 år/ pædagoguddannelse

Børnehavebørn 80 drenge og piger 4-5 år

Kulturinstitutionerne Filiorum og Det Lille Teater & Marionet Teatret

b. Hvor foregår projektet geografisk?

Projektet foregår i Københavns Kommune; på Det Lille Teater, Marionet Teatret og i dagtilbuddene på Nørrebro. Samt på udflytterinstitutionerne i Jægerspris.

c. Hvor mange deltagere har været involveret/fået gavn af projektet?

Børn: 80 børn har været de gennemgående børn. Herudover er andre børn fra dagtilbuddene blevet inddraget direkte eller indirekte i øvelser, lege og samtaler om forløbet. Samt gratis forestillinger på Marionet Teatret

Pædagoger: 13 (inkl. to pædagoger, som trådte ud af projektet undervejs)

Projektgruppen:

Klyngeleder Lisbeth Vestergaard- Ryhl

Pædagogiske ledere: Mette Schjødt/ Sølund, Eva Gjøe/

Krummerne, Majbritt Iversen/ Stenurten, Micheal Lauridsen/ Nordstjernen, Peter Bruun Christensen/ Kastanjehuset, Pia Andersen/ Land & by

Leder & stifter af Filiorum Clarissa Meister-Petersen

Teaterpædagog Filiorum, Anna Ross Agner

Koordinator Filiorum Katrine Bischoff / Ingrid Alering

Administrator Det Lille Teater Matti Bekkevold

Teaterleder Trine Wisbech

d. Hvilke metoder har projektet brugt/bygget på?

Projektet har overordnet bygget på følgende metoder:

En didaktisk metode med fokus på før-, under- og efter-oplevelsen

Æstetisk læring som metode

Smtte-modellen som refleksionsmodel til pædagogisk udvikling

Den didaktiske metode

Overordnet har projektet haft fokus på en didaktisk før- under- og efter-metode. Den metode har følgende opbygning:

FØR. Forberedende workshops for pædagoger, forberedende lege og introduktion for børnene. Forberedelsespakker med inspirerende materiale, som børn og pædagoger har åbnet og undersøgt i fællesskab.

Før-undervisning på institutionerne ved Filiorums teaterpædagog forud for teaterbesøg på Det Lille Teater.

Til sidste forestilling på Marionet Teatret udarbejdede pædagogerne forberedelsespakker til deres kollega-institutioner.

UNDER. Teaterbesøg som gentagende hændelse, hvor børn og pædagoger gennem forløbet kommer på Marionet Teatret og Det Lille Teater i alt 4 gange. I forbindelse med teaterbesøget fik alle børn et lille program med hjem.

Undervejs i projektet har vi gennem workshops for pædagogerne kunnet følge op på projektet og på hvordan pædagogerne gensidigt kunne inspirere hinanden og kulturinstitutionerne.

Gennem hele projektet har projektet haft en styregruppe bestående af klyngeleder Lisbeth Vestergaard- Ryhl, leder af Filiorum Clarissa Meister-Petersen og teaterleder Trine Wisbech. Styregruppen har holdt månedlige møder for at udvikle projektet bedst muligt undervejs.

EFTER. Efter forestillingerne på Det Lille Teater modtog institutionerne igen undervisning ved Filiorums teaterpædagog. Yderligere modtog institutionerne efter forestillingerne på Det Lille Teater et Kunstnerisk Laboratorium udviklet af Filiorum med kreative, æstetiske, gør-det-selv-opgaver relateret til forestillingen. Det Kunstneriske Laboratorium arbejdede pædagoger og børn selv med og fremviste til forældre. Efter sidste forestilling på Marionet Teatret planlagde pædagogerne selv efterbearbejdning af forestillingen. Den didaktiske metode blev løbende udfoldet gennem projektet, og afsluttende stod pædagogerne selv for at lave et didaktisk forløb for dels en kollega-intuition og dels børnene på egen institution.

Aftryk af teaterprojekt i institutionen Land og By

Æstetisk læring som metode

En anden gennemgående metode i projektet har været at sikre pædagogens kendskab til æstetiske læringsprocesser og øge deres fortrolighed med at skabe æstetiske læringsrum for børnene.

Pædagogerne i projektet har på hver af de 4 workshops fået et teoretisk oplæg omkring æstetiske læreprocesser med udgangspunkt i Herman Russells og Kirsten Drottners teorier. Vi har lagt særlig vægt på den impuls som børnene får i dagligdagen og bearbejdelsen af impulsen.

Derudover har vi lagt vægt på det læringsrum som pædagogen skal skabe for børnene, så børnene får mulighed for at udvikle deres kompetencer bedst muligt.

Pædagogerne har alle ved projektets start fået udlevet bogen "Æstetikken tilbage til pædagogikken" som er en samling af artikler der beskriver vigtigheden af pædagogens rolle, når der skal arbejdes med æstetiske læringsmiljøer.

Smtte-model som refleksionsmodel til pædagogisk udvikling

For at give pædagogerne mulighed for at reflektere over deres pædagogiske arbejde og udvikling i projektet har vi benyttet smtte-modellen som metode.

Bogstaverne i SMTTE står for:

Sammenhæng

Mål

Tegn

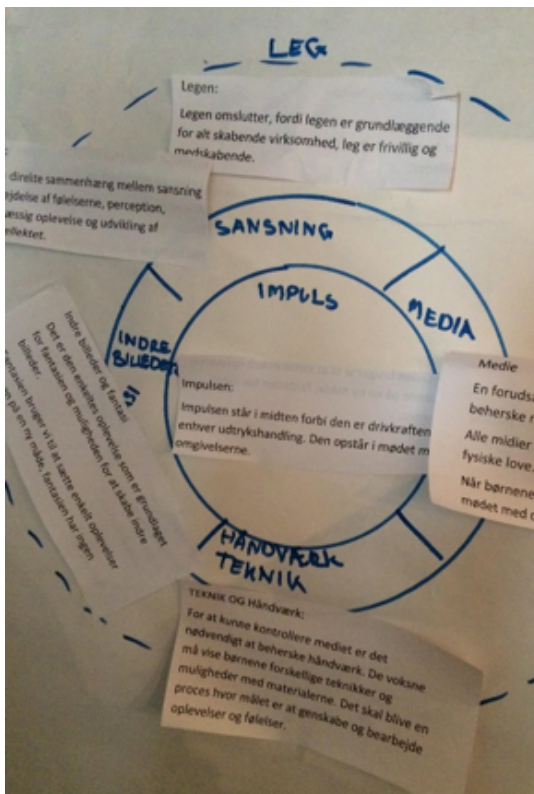
Tiltag

Evaluering

SMTTE-modellen består af et pentagon. De 5 spidser indeholder hver sit element, der er forbundet med de fire andre. Modellen skal opfattes som et dynamisk redskab, hvor man kan springe frem og tilbage mellem de fem elementer. Når man arbejder med SMTTE, skal man konkretisere sine mål og fokusere på, hvad man skal registrere på vej mod målet.

Med begrebet 'tegn' konkretiserer man målet ved at overveje, hvad man skal holde øje med på vejen mod målet samt når målet er nået. Tegnene bliver både en hjælp i planlægningen og undervejs i forløbet, hvor man kan justere, hvis man ikke registrerer det ønskede.

Mål er en konkretisering af, hvad de voksne vil opnå med den unge/barnet. Dvs. hvad skal den unge/barnet have ud af den pædagogiske indsats? Hvis det skal være muligt at arbejde med sine mål, er det vigtigt, at de er konkrete og realistiske, dvs. matcher de muligheder, man har i dagligdagen.

Workshops med teori om æstetisk læring og tid til at forberede æstetiske læringsrum

e. Hvor mange økonomiske ressourcer har I brugt på projektet (budget og regnskab)?

I budgettet er den fælles egenfinansiering for projektets 3 partnere på 159.800 kr.

Regnskabet ender med en samlet egenfinansiering på 195.760 kr. for projektets 3 partnere. Det betyder at de involverede partnere i det samlede regnskab ender med flg. egenfinansiering i projektet:

Klynge NBB: 96.000 kr.

Filiorum: 26.600 kr.

Det Lille Teater & Marionet Teatret: 73.160 kr.

Med en samlet egenfinansiering på 195.760 kr., ender egenfinansieringen på projektet på 45% af det samlede regnskab. Egenfinansieringen er øget, da alle 3 parter har lagt en del flere timer end forventet for at følge op på projektet bl.a ved at udarbejde og gennemføre evaluering midtvejs og til sidst, samt være tovholder på de mange aktiviteter. Dette er på baggrund af et højt ambitionsniveau for projektet. Læs evt. mere under punkt b i selvevalueringen.

Egenfinansieringen er primært realiseret via de mange arbejdstimer, der er lagt i projektet fra alle tre partnere inkl. pædagogtimer fra de 6 institutioner. Derudover har Det Lille Teater finansieret teaterbilletter.

Projektets endelige resultat ender med et underskud på 13 kr. Dette underskud dækkes af Det Lille Teater.

Se indsendte regnskab og beretning, ÅDAG.2017-0008.

f. Hvilke og hvor mange forskellige aktiviteter er gennemført?

Se Bilag I for en udførlig oversigt. Hovedaktiviteterne har omfattet:

- 4 teaterbesøg på Det Lille Teater og Marionet Teatret
- 4 workshops for pædagoger
- Undervisning ved Filiorums teaterpædagog i institutionerne, før og efter forestillingerne på Det Lille Teater
- Arbejde med "Kunstnerisk Laboratorium" udviklet af Filiorum i institutionerne
- Forældreinddragelse
- Midtvejs og slut-evaluering og formidling

Første teaterbesøg på Marionet Teatret og første Kunstneriske Laboratorium udviklet af Fliorum, hvor indtryk bliver til udtryk

og. Hvad er den samlede vurdering af projektets succes?

Den samlede vurdering er, at projektet har været en succes. Alle planlagte aktiviteter er gennemført, og tilbagemeldinger fra pædagogisk personale, børn og forældre har været meget positive.

I partnerskabsgruppen har kulturinstitutionerne fået en større viden om pædagogers og børns hverdag og måder at arbejde på. Dette gør os i stand til fremover bedre at kunne udvikle optimal formidling til institutionerne og understøtte deres arbejde med æstetiske læringsprocesser.

For klynge NBB har en central succes været at pædagogerne er blevet opmærksomme på, hvilken forskel det gør, når børnene forberedes på teateroplevelsen. At teaterforestillingen kan bruges som inspiration til at arbejde med specifikke emner; og dermed understøtte pædagogernes arbejde. Det giver børnene et møde med en kulturinstitution, som ellers ikke havde været mulig for målgruppens børn. Pædagogerne er blevet trygge ved at arbejde didaktisk og med at skabe et æstetisk læringsrum. Pædagogerne har ligeledes fået et indgående kendskab til kulturinstitutionerne og gennem projektets workshops fået en teoretisk viden, som de er blevet i stand til at bruge i praksis.

Forældrene er blevet opmærksomme på de kulturinstitutioner, der har deltaget og har efterspurgt mere af samme slags – flere projekter af denne type.

Fliorum's teaterpædagog krops- og sprogliggør teateroplevelsen og understøtter således børnenes forståelse af teateroplevelsen

Vurderingen understøttes desuden af følgende citater fra pædagoger på den afsluttende workshop d. 19. juni 2018.

Hvad har fungeret særlig godt i projektet?

- *At der er arbejdet med at kvalificere os som pædagoger til at arbejde mere helhedsorienteret med teatret og æstetiske læreprocesser*
- *Planlægningen af de forskellige aktiviteter og kursus-dage + info fra projektets tovholdere fungerede super godt. Fagligheden i projektet fungerede godt, især den udleverede litteratur. Det har også været nemmere at deltage i forløbet, da der er sat penge af til vikartimer.*
- *Det hele... at få breve og pakker vi skulle åbne med børnene og gøre noget ved. At der har været en børnevenlig begrundelse: vi skal gøre dette fordi vi skal ind og se et teaterstykke – god motivation før børnene til at gå ind i en æstetisk læreproces. Det er spændende som pædagog at være bevidst om at iagttage børnenes processer i forløbet ved at lytte til udsagn og observere adfærd. Super forestillinger af høj kvalitet.*
- *Fantastisk projekt! At få muligheden for at inspirere og blive inspireret. At få øjnene op for ens egne ressourcer og opdage, at det faktisk er ret ligetil – og få fokus på processen: før, under og efter. At man får virkelig mange gode og brugbare inputs og samtidig selv skal på banen – processen i at få 'tingene gjort' i de første forestillinger og til sidst skulle stå på egne ben. Fokusset på børnenes oplevelser og udfoldelser.*
- *Mødet med teaterpædagog som holdt en rød tråd gennem forberedelse – teateroplevelse – efterbearbejdning. Godt opbygget med input af forskellige karakter ex. Dukkefører, oplæg, øvelser osv.*
- *Informationerne angående teaterbesøg, kursusdage osv. Kursusdagene generelt. Jeg har gået klogere derfra hver gang. Håndteringen af aflysninger + nye aftaler.*
- *Den viden jeg har fået og måden at gribe tingene an på. Børnene har været virkelig 'på' – Work-shops med mulighed for fordybelse og gode snakke.*
- *At børnene har modtaget forberedelseskasse/brev til at få deres nysgerrighed til at blomstre. Input via teaterpædagog, som via simple enkle redskaber viste vejen for at dramatisere dele af stykkerne.*
- *Berigende forløb – mere af det!!!!*
- *Fedt at kunne arbejde i bund med nogle engageret og dygtige mennesker, inden for et felt man i hverdagen ikke samarbejder med. En stor vidensdeling!*
- *Det har været super fedt at deltage i projektet og jeg glæder mig til at få de ting jeg har med mig nu til at vokse hjemme i institutionen til glæde for alle børn (og voksne!).*
- *Været et forløb hvor børnene har udviklet sig og hvor virkelig mange indtryk er kommet til udtryk...*
- *Fordeling af tid i projektet med og uden børn har været god. Det er vigtigt at børnene er med i projektet. Når man har børn med i praksis, lærer man på en anden måde, end ved at sidde og kigge på et slideshow.*
- *Vi har fået indblik i en metode til at arbejde med æstetiske læreprocesser forberedelse, åbning, efterbearbejdning. Vi er begyndt at dele idéer på tværs af institutionen og give inspiration videre.*
- *Det æstetiske arbejde er en metode, som man kan indarbejde i alt, hvad man laver.*
- *Projektet har givet mig øget selvtillid i forhold til at sætte øvelser og forløb i gang, og at dele det med kollegaer.*

Gennem workshops blev pædagerne undervist i teaterpædagogiske greb

Hvad kunne forbedres?

- *Jeg kunne godt have brugt flere kursusdage og endnu mere viden om pædagogikken og teorien bag børneteater. Derudover ville det være fedt, at skulle fremlægge for jer/de andre institutioner vores udbytte af forløbet og vise og fortælle om vores arbejde med projektet i praksis.*
- *Det at deltage i kursus som kommunalt ansat pædagog, er altid en udfordring grundet vores knappe ressourcer. Derfor ville det være rart med en form for forberedelsestid. Det har været svært at finde tid til. Ud over uden for arbejde.*
- *At vi havde fået en mere detaljeret viden om hvad det var vores børn skulle lave når de fik besøg fra teatret. Så tror jeg at vi kunne have gjort dem mere 'parate'.*
- *Planlægningen internt i institutionen, så der er plads til et så omfangsrigt projekt.*
- *Vores forældreinddragelse.*
- *Umiddelbart har jeg kun tiden til fordybelse i en travl hverdag, men omvendt oplevede jeg også hvor langt man kommer med god planlægning og overblik over hele forløbet fra starten af.*
- *Forberedelsestid – tid til at kunne gå fra og skrive i dagbog.*
- *Mere mulighed for forberedelsestid (større økonomisk råderum). Måske at vi som pædagoger mærkede æstetisk udfoldelse på egen krop = mere af det.*

Gentagne besøg på teatret skaber tryghed og er med til at understøtte selve teateroplevelsen

Selvevaluering:

a. Har projektet haft den forventede relevans for målgruppen?

Ja. Se **punkt g** under projektoplysninger:

Relevansen ligger i at vi til fulde har opnået projektets tre hovedformål:

- at give børn et indblik i teatret som kunstart og understøtte deres forståelse af teateroplevelsen.
- At styrke arbejdet med æstetiske læreprocesser i institutionerne
- At styrke partnerskab og kendskab mellem daginstitutioner og kulturinstitutioner

b. Hvilke problemer har projektet oplevet undervejs?

Praktiske udfordringer

I et fordybelsesprojekt, struktureret som beskrevet i punkt d, er det en udfordring at børn og voksne, på trods af information om at gentagelse var et vigtigt element i projektet, alligevel skiftes ud undervejs.

Børn skiftes primært ud fordi pædagogerne synes at så mange så muligt skal have del i oplevelsen. Men også pga. skolestart og almindelig udskiftning i børnegruppen. Det har klart været en udfordring for os at formidle til pædagogerne i projektet, at fordybelse for de samme børn gennem hele projektet var en vigtig kvalitet.

Voksne skiftes ud af forskellige årsager, men det har været en udfordring at få ledernes opbakning til, at deres medarbejdere dækkes ind og får mulighed for at følge et projekt som dette fra start til slut. Ledernes opbakning er vigtig. Det er også en udfordring at formidle vigtigheden af, at når pædagogerne får ny viden og inspiration, så tilfører det noget godt og nyt til børnene – selvom det kræver lidt tid væk fra dem i første omgang

En anden praktisk udfordring er, at institutionerne skal holdes en del i hånden for at få praktikken i forhold til aktiviteter som workshops, forestillinger samt før- og efterundervisning gennemført. Det er tidskrævende.

Tid, økonomi, høj grad af egen-finansiering

Tid er en udfordring. Også i forhold til at finde tid til planlægning de tre samarbejdspartnere imellem. Projektet har været ambitiøst anlagt og udført, og det er tidskrævende. Projektet har som beskrevet i punkt f under projektoplysninger haft rigtig mange aktiviteter, som har krævet mange arbejdstimer at planlægge og udføre. For hele tiden at følge op og udvikle partnerskabet er der blevet prioriteret at afholde månedlige styregruppe-møder.

En anden tidsmæssig udfordring er pædagogernes forberedelse. Det er svært for dem at finde tid til egentlig forberedelse i en travl hverdag, hvor der heller ikke er kultur for at "gå fra børnene", for at forberede aktiviteter, der kommer dem til gode. Projektet mærkede også den manglende forberedelsestid i forhold til anvendelsen af smtte-modellen som refleksionsmetode. Det var varierende om pædagogerne havde tid til at følge tilfredsstillende op på modellen. Det var også et tydeligt ønske ved den sidste pædagogworkshop; mere tid til forberedelse.

Konferencen på Aros viste, at ambition i puljen og dermed tidsforbruget i de forskellige projekter er stærkt varierende. Det er værd at overveje fra styrelsens side hvilken ambition man har for projekterne. Fremadrettet er det også værd at overveje om det giver mere mening at benytte en lignende konference som løftestang til at vise best practice på området, fremfor at alle projekter skal have tid – uanset succes.

Har man sagt tid, siger man også penge. Den høje grad af egenfinansiering begrænser desværre projektet og kræver skarp budgetopfølgning, som kan bremse de gode ideer. Økonomi har klart været et problem i projektet, og alle tre partnere har lagt mange flere timer og derved penge i projektet end først forventet.

Efter vores vurdering er der for få midler i projektet fra Slots- og Kulturstyrelsens side.

Styrelsen bør også overveje praksis for udbetaling til partnerskabspuljen. Projektet søgte og fik dispensation i forhold til udbetaling af støtte i tre rater frem for ved projektets afslutning. Hvis man gerne vil have mindre organisationer i spil, fx institutioner uden offentlig driftstøtte, er det ikke muligt rent likviditetsmæssigt at køre et så langt projekt uden rateudbetalinger.

Systematik og didaktik er fjern hos pædagogerne

Vi var fra starten af projektet forsigtige med ikke at træde pædagogerne over tærne i forhold til faglighed og den måde, de strukturerer forløb med børnene. Her har en stor udfordring været at en del af pædagogerne ikke arbejder systematisk og heller ikke har en hverdag, der er systematisk. Det er der mange grunde til, men det betyder, at det er en udfordring for dem at være i et forløb, som kræver at de forbereder sig og gør sig tanker om, hvad de æstetiske læreprocesser skal og kan i forhold til børnene.

Det har også været en udfordring at mange af pædagogerne ikke tænker didaktisk i deres tilgang til en kunstnerisk oplevelse. Det er en ny måde at tænke på for dem. Det er kommet bag på os, hvor stor en nød, det har været at knække for mange. Som det ses i punkt g under projektoplysninger er det heldigvis lykkedes at indføre en didaktisk metode, som kan bredes ud til andre projekter på institutionerne. Pædagogerne er inspirerede og klyngelederen oplever synlige tegn på at projekter efterfølgende igangsættes ud fra og inspireret af projektets metode

Overordnede udfordringer.

"Hva' laver de? Små børns indtryk og udtryk når de ser teater" har været fordybelsesprojekt, og det har på mange måder været positivt. En afsluttende kommentar må dog blive, at hvis det virkelig skal skabes fordybelse og sikres forankring i de enkelte institutioner, så burde projektet enten have været længere eller mere omfangsrigt – eller begge dele.

I en travl hverdag går et år meget hurtigt og med 1 eller 2 deltagende pædagoger pr. institution er det begrænset, hvor meget forankring det er muligt at skabe. Hvis man virkelig ønsker ramme en hel institution vil det skabe meget større impact og forankring, hvis alle eller størstedelen af medarbejdere har mulighed for at deltage. Det vil også betyde at en enkel inspireret pædagog ikke skal formidle sin nye viden videre til 32 kollegaer, men at kollegaer kan inspirere hinanden på kryds og tværs. Og have en samlet forståelse af vigtigheden af skabe æstetiske læringsrum gennem bl.a. forberedelse af kulturoplevelser.

Semesterpakker til pædagoger og børn til forestillingerne "Min Mormors Gebis" og "Panama er alle tiders"

C. Hvilke erfaringer har I gjort jer i forbindelse med projektets samarbejdsrelationer?

Vi har arbejdet med seks institutioner på Nørrebro, og vi har lært, at forskelligheden mellem institutionerne har fyldt mere i vores projekt, end vi havde troet. Institutionerne er drevet på forskellig vis og organiseret på forskellig vis, visse har systemer og visse har ikke.

Kulturinstitutionerne imellem, Det Lille Teater og Filiorum har vi lært meget. Det Lille Teater om den teaterpædagogiske tilgang og Filiorum om den kunstneriske proces. Vi har erfaret, at en seriøs tilgang til partnerskab er tidskrævende.

Kultur- og daginstitutioner imellem har vi lært meget – fx omkring systematik. Vi har kunne se, at pædagogerne er begyndt at arbejde mere systematisk med forberedelse, udførsel og efterbehandling, og det har været en gave for praksisfeltet, at projektet har haft Filiorums teaterpædagog, der har været sammen med pædagoger og børn i praksis. Pædagogerne giver selv udtryk for, at de gennem projektet er blevet meget mere opmærksomme på, hvad det betyder, når man forbereder børnene på en kunstnerisk oplevelse og efterbearbejder sammen med børnene. Derudover har kulturinstitutionerne fået et godt indblik i daginstitutionernes dagligdag, som gør det mulig fremadrettet at planlægge aktiviteter, som passer ind i deres hverdag og logistik.

Vi har erfaret, at sidemandsoplæringen dagtilbuddene imellem er meget givende. Den gensidige inspiration pædagogerne imellem har været super god. Vi har i forløbet villet skærpe pædagogernes opmærksomhed på deres rolle som formidlere i.f.t. børnenes udbytte af kultur og kulturelle oplevelser (med fokus på teateret). Hvor vigtigt det er, at pædagogen er i stand til at skabe et optimalt læringsrum for børnene. Vi har gennem deres SMTTE modeller oplevet, hvordan pædagogerne er blevet klogere på deres egen praksis og gennem vores 4 workshops tilrettelagt, at pædagogerne har kunne udveksle praksiserfaring og inspirere hinanden.

Vi har fået bekræftet, at forankringen af projektet på klyngelederniveau har fungeret godt. De månedlige styregruppe-møder mellem klyngeleder Lisbeth Vestergaard-Ryhl, leder af Filiorum Clarissa Meister-Petersen og teaterleder Trine Wisbech har muliggjort at udfordringer er blevet håndteret. Det har været alt fra logistik til sygdom i de enkelte institutioner, der er fundet løsninger på, netop fordi klyngelederen har været involveret.

d. Hvad er de vigtigste forklaringer på, at projektet har nået/ikke har nået sine mål?

Projektet har nået sine mål pga. vores høje ambitionsniveau, det tætte samarbejde og de mange gennemarbejdede aktiviteter, som har skabt fordybelse og kontinuitet for alle involverede.

e. Hvad er de vigtigste barrierer for, at projektet kunne nå sine mål?

Se **punkt b** i selvevaluering for udfordringer/barrierer i projektet.

f. Hvad kunne være gjort bedre i projektet?

Hvis vi skulle i gang med dette projekt i dag med den viden, vi har nu, så ville vi inkludere de pædagogiske ledere tydeligere fra begyndelsen. Det vil være med til at fjerne ansvaret for tidsressourcer fra pædagogerne og give dem plads til udelukkende at koncentrere sig om selv at lære og om at lade børnene suge til sig i den æstetiske læreproces.

De pædagogiske ledere blev orienteret om projektet, men idag ville vi nok snarere have inviteret dem med til en del af første workshop. Da vi sidst i projektet blev opmærksomme på denne problematik, inviterede vi lederne til sidste workshop, hvor de blev inddraget i pædagogernes præsentation af en æstetisk læreproces, en opsummerende samtale om udfordringer, det positive ved projektet og mulighederne for forankring. Lederne udtrykte at de gerne ville være mere involveret fra projektets begyndelse, og de var imponerede over de resultater, der var opnået, og projektets høje ambitions- niveau.

g. Hvilke af projektets erfaringer videreføres i andre sammenhænge?

Projektets metode og erfaringer videreføres i høj grad i institutionerne gennem de involverede pædagoger fortsatte arbejde med æstetiske læreprocesser i andre pædagogiske sammenhænge. Endvidere er der blevet en anden tilgang til smtte-modellen som metode, der bliver brugt i praksis.

Filiorum og Det Lille Teater viderefører erfaringerne i et sprogstimuleringsprojekt for dagtilbud i Københavns Kommune efteråret 2018. Projektet "Bananer, bananer – teaterleg med sprog" er finansieret af Sprogindsatsen under Fagligt center/ Åbent Dagtilbud i Børne- og Ungeforvaltningen.

Filiorum og Det Lille Teater arbejder hver især videre med projektets erfaringer i deres videre arbejde med målgruppen.

I. Semester maj – november 2017	Dato/ uge
Velkomstbrev til pædagoger Der udsendes velkomstbrev med information om forløbet, til de 6 institutioner, som deltager i projektet "Hva' laver de?".	15. maj 2017
Forældrebreve Forældre i de seks institutioner modtager et velkomstbrev med information om projektet og om hvad det er deres børn skal være en del af de næste 15 måneder.	Juni 2017
1. Forestilling "Når byen sover" på Marionet Teatret Pædagogerne og de udvalgte børnegrupper fra de 6 institutioner tager i Marionet Teatret og ser "Når byen sover".	3. – 12. Juni 2017
Opstartsworkshop #1 Pædagogerne deltager i en opstartsworkshop på Det Lille Teater, hvor forløbet "Hva' laver de?" gennemgås af Filiorum, Det Lille Teater og Klynge NBB – de undervises blandt andet i teaterpædagogik af Filiorums teaterpædagog.	12. juni 2017
Informationsmail til pædagoger Pædagogerne modtager en mail med information om forløbets tidsplan det første halve år af projektet.	15. juni 2017
Booking af forløb Booking af teaterforestillinger og undervisning i de 6 institutioner.	Juni-august 2017
Semesterpakke/ velkomstpakke + pædagogbrev og forældrebreve Pædagogerne i de 6 institutioner modtager en semesterpakke til "Min Mormors Gebis" indeholdende: Bogen, forestillingsplakat, gebis + pædagog- og forældrebreve.	8. sept. 2017
Før-opkald Filiorums teaterpædagog tager telefonisk kontakt med de 6 institutioner forud for hendes besøg.	Uge 41
Før-undervisning Pædagoger og børn modtager 1 times før-undervisning af Filiorums teaterpædagog.	Uge 41
2. Forestilling "Min Mormors Gebis" på Det Lille Teater Pædagoger og børn ser "Min Mormors Gebis". Til "Min Mormors Gebis" blev udarbejdet specialprogram med forældre henvendelse.	Uge 43
Information vedr. Kunstneriske Laboratorium Filiorum tager telefonisk kontakt til de seks institutioner med information om udleveringen af det Kunstneriske Laboratorium.	Uge 43
Udlevering af det Kunstneriske Laboratorium De seks institutioner får udleveret pakker til Kunstnerisk Laboratorium (KL) udviklet af Filiorum i institutionerne.	Uge 44

I. Semester maj – november 2017		Dato/ uge
Program for workshop Programmet for workshop#2 sendes til pædagogerne pr. mail.		3. nov. 2017
Efter-undervisning Pædagoger og børn modtager 1 times efter-undervisning af Filiorum teaterpædagog.		Uge 45
Forældreinddragelse Udstilling af forløbets 1. Semester, hvor pædagogerne i projektet introducerer børnenes forældre for Kunstnerisk Laboratorium samt billeder fra turen i teatret og fra undervisningen.		Planlagt individuelt på institutionerne
Spørgeskemaundersøgelse til pædagoger De 12 pædagoger i projektet får tilsendt spørgeskema, hvoraf 10 besvarer.		20. nov. 2017
Spørgeskemaundersøgelse til forældre Forældrene, hvis børn deltager i forløbet, modtager et spørgeskema vedr. deres oplevelse af forløbet.		28 nov. 2017
Midtvejsevaluering – workshop #2 De 12 pædagoger i projektet deltager i midtvejsevaluering på Det Lille Teater ved Filiorum, Det Lille Teater og Klynge NBB med en dukketeaterworkshop ved Det Lille Teater og teaterpædagogik ved Filiorum.		30 nov. 2017

2. Semester februar – august 2018		
Booking af forløb Booking af teaterforestillinger og undervisning i de 6 institutioner.		Januar 2018
Semesterpakke + pædagogbrev og forældrebrev Pædagogerne i de seks institutioner modtager en semesterpakke til "Panama er alletiders" i form af en trækasse på malet "Panama" indeholdende: Bogen, forestillingsplakat, 2 hånddukker af tiger og bjørn fra forestillingen og en kase bananer + pædagogbrev.		Uge 8
Program for workshop Programmet for workshop #3 sendes til pædagogerne pr. mail.		23. feb. 2018

2. Semester februar – august 2018

Workshop #3 Pædagogerne var til workshop på Det Lille Teater med fokus på igangsættelsen af andet semester af forløbet ved Filiorum, Det Lille Teater og Klynge NBB blandt andet med et teoretisk oplæg omkring pædagogik og pædagogisk praksis omkring æstetiske læringsprocesser ved Klynge NBB	26. feb. 2018
Før-undervisning. Pædagoger og børn modtager 1 times før-undervisning af Filiorums teaterpædagog.	Uge 10
3. Forestilling "Panama er alletiders" på Det Lille Teater Pædagoger og børn ser "Panama er alletiders".	Uge 11
Udlevering af det Kunstneriske Laboratorium udfærdiget af Filiorum Institutionerne får udleveret en KL pakke efter de har set forestillingen.	Uge 11
Efter-undervisning Pædagoger og børn modtager 1 times efter-undervisning af Filiorum teaterpædagog.	Uge 12
Forældreinddragelse Udstilling af forløbets 2. Semester, hvor institutionerne introducerer forældrene til KL (pop-up drømmeland) samt billeder fra turen i teatret og undervisningen.	April/Maj 2018
Mail til pædagoger med program for workshop #4 Der udsendes en mail med info om sidste workshop, samt et inspirationsbrev til pædagogernes arbejde med den sidste forestilling "Bedstemor med klang i" på Marionet Teatret	4. maj
Pædagogerne udvikler forberedelsespakke og -brev til en udvalgt institution i projektet. Deadline for aflevering af pakke og brev til kollega-institutionen 24. maj klokken 12:00	Uge 19, 20 og 21
Pædagogerne forbereder børnene ud fra den pakke, de har modtaget	Uge 23 og 24
Lederne af institutionerne inviteres til workshop #4	Maj 2018
4. Forestilling "Bedstemor med klang i" på Marionet Teatret Pædagogerne og de udvalgte børnegrupper fra de seks institutioner tager i Marionet Teatret og ser "Bedstemor med klang i".	Uge 23 og 24
Workshop #4 Afslutning og evaluering af projektet med pædagoger og de pædagogiske ledere på institutionerne ved Filiorum, Det Lille Teater og Klynge NBB blandt andet med pædagogernes egne fremlæggelser samt slutevaluering.	19. juni
Evaluering og regnskab indsendt	3. oktober